

Aan de gemeenteraad

E-mail gemeente@oss.nl
www.oss.nl

Postbus 5
5340 BA Oss

Wilt u bij uw reactie de
datum van deze brief en
ons kenmerk vermelden?

Datum	Ons kenmerk	Behandeld door	Doorkiesnummer
22 april 2020	PMDS 4137619	R. Schleedoorn	0650819258
Onderwerp			Aantal bijlagen
Bestrijding eikenprocessierupsen en Aziatische duizendknoop			--

Geachte raadsleden,

Zoals eerder toegezegd informeer ik u hierbij over de bestrijding van de eikenprocessierups en de Japanse duizendknoop. Ook in Oss hebben wij te maken met beide plagen. De verwachting is dat we ook dit jaar weer (over)last zullen ervaren. Tweede helft april komen de eerste rupsen uit het ei en beginnen deze te eten van de jonge knoppen en bladeren. De rupsen hebben dan nog geen brandharen. Deze krijgen de rupsen later nadat ze een paar keer zijn verveld, meestal vanaf tweede helft mei afhankelijk van het weer.

De Aziatische Duizendknoop, ook wel Japanse Duizendknoop genoemd, komt in de gemeente Oss op een beperkt aantal locaties voor. We hebben deze locaties in beeld en houden de ontwikkeling van de planten in de gaten. Het is belangrijk te weten of de soort zich uitbreidt en wat we hier vervolgens aan kunnen doen.

1. Eikenprocessierupsen

Bespuiting eiken

Al jaren worden eikenprocessierupsen in de gemeente Oss bestreden. Wij maken hiervoor gebruik van de expertise van het kennisplatform processierups. Eiken langs doorgaande

wegen en drukbezochte gebieden worden preventief bestreden door in het voorjaar de eiken te bespuiten met Xentari. Dit is een biologisch bestrijdingsmiddel. Het nadeel van dit middel is dat het alle blad-etende dieren doodt. Het wordt dus niet toegepast in eiken waar beschermde vlindersoorten voorkomen. De preventieve bestrijding wordt uitgevoerd wanneer de eikenbomen in blad gaan komen, naar verwachting vanaf half april dit jaar. Op dat moment zijn de jonge rupsen net uit het ei gekomen. Ze eten dan hoog in de boom de jonge blaadjes op en hebben nog geen brandharen. Op het blad zit het spuitmiddel dat hierdoor door de rupsen wordt opgegeten waarna ze sterven. Jaarlijks worden ongeveer 8000 eiken bespoten. De behandelde bomen worden bijgehouden in een digitaal systeem door de aannemer die de bestrijding uitvoert. Zo kunnen we het resultaat van de bespuiting goed monitoren.

Curatief (wegzuigen)

Zodra de nesten zichtbaar zijn en de meldingen binnen komen bij de gemeente, laten wij deze wegzuigen. Omdat er veel meldingen in een korte tijd binnenkomen en de capaciteit van de aannemer beperkt is, wordt er geprioriteerd. In gebieden met een hoog risico worden de nesten zo snel mogelijk weggehaald. Als het risico op besmetting lager is, kan het 2 a 3 weken duren voor dat ter plekke wordt bestreden. Op plaatsen met een gering risico op besmetting worden de nesten niet of na alle andere meldingen alsnog weggehaald. De curatieve bestrijding gaat starten als de EPR over gaat van larve naar rups en de nesten zichtbaar zijn. Op plekken waar nog teveel rupsen zitten na de bespuiting, worden deze weggezogen. Spuiten is in deze fase niet effectief en wordt zelfs afgeraden. De rupsen zitten dan volop met brandharen die mede door de bespuiting worden verspreid.

Nematoden

Omdat door het gebruik van Xentari ook andere dieren gedood worden zijn we op zoek naar andere methodes van (preventieve) bestrijding. Als proef hebben we op een aantal locaties in 2018 en 2019 ongeveer 400 eiken bespoten met nematoden. Dit zijn aaltjes die via de mond of ademopeningen de eikenprocessierupsen binnen dringen. Nematoden zijn selectiever en doden alleen de rupsen, die net op dat moment in de boom zitten. Nematoden zouden kunnen worden toegepast in licht vlindergevoelige gebieden Het nadeel van nematoden is dat de werking maar van korte duur is. Nematoden leven niet lang in de buitenlucht.

Aaltjes kunnen slecht tegen Uv-licht en droogte. Ze moeten dus 's avonds en 's nachts worden aangebracht met een gel die uitdroging voorkomt. Desondanks hebben ze slechts een paar uur de tijd om een rups te vinden, voor ze zelf doodgaan.

De afgelopen 2 jaar is gebleken dat op de helft van de bomen die gespoten zijn met nematoden er alsnog nesten zijn aangetroffen. Het spuiten met nematoden is drie keer zo duur als spuiten met Xentari. Er is voor gekozen om niet meer met nematoden te spuiten.

Nestkastjes

In Herpen zijn langs het Lindepad en rondom de Hamelspoelvijver een 60-tal nestkastjes opgehangen als proef. In Geffen hebben we dit voorjaar aan de Kouwe Noord 40 mezen- en vleermuizenkasten opgehangen.

Het idee hierbij is om meer vogels (en vleermuizen) aan te trekken die eikenprocessierupsen eten. We hebben voor deze locaties gekozen omdat het risico op overlast door de rupsen voor de omgeving niet groot is. De nestkastjes worden opgehangen en onderhouden door vrijwilligers van Stichting landschapsbeheer Oss. In het najaar zullen de kastjes worden schoongemaakt, dan weten we hoeveel kastjes bezet zijn geweest.

Natuurlijke vijanden

De eikenprocessierups heeft natuurlijke vijanden, zoals sluipwespen, sluipvliegen, verschillende vogelsoorten, vleermuizen, kevers, roofwantsen, gaasvlieglarven en lieveheersbeestjes. Per ontwikkelingsfase kan de eikenprocessierups andere vijanden hebben, bijvoorbeeld de vleermuis eet vlinders, en de koolmees eet de rups in alle stadia.

Om de aanwezigheid van de eikenprocessierups beheersbaar te kunnen houden is het belangrijk dat er een groot aantal natuurlijke vijanden aanwezig is. We moeten er voor zorgen dat de openbare ruimte ook geschikt is voor deze natuurlijke vijanden.

Gevarieerde onderbegroeiing van struiken biedt leefgebied aan natuurlijke vijanden en schuilgelegenheid voor vogels. Ook bloem- en natuurrijke bermen bieden leefgebied aan vele natuurlijke vijanden. Naast voedsel is ook goede schuil- en nestelgelegenheid in de buurt belangrijk. Onderbegroeiing is belangrijk, bijvoorbeeld voor dekking van pas uitgevlogen meesjes tegen roofvogels. Ook moet er in het biotoop wat open water aanwezig zijn.

Bloem- en natuurlijke bermen

Sinds 2018 zijn in het buitengebied meer bermen op een ecologische manier onderhouden. Dit biedt een betere leefomgeving voor een aantal natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups.

Klachten en meldingen

Klachten en meldingen over de eikenprocessierupsen komen binnen via het klantcontactcentrum van de gemeente Oss. Deze worden doorgezet naar de opzichters van IBOR, die gaan over de bestrijding. We richten ons hierbij uitsluitend op eiken die van de gemeente Oss zijn. We geven wel advies aan particulieren die vragen hebben over de eikenprocessierups. Als mensen vragen/klachten hebben met betrekking tot de volksgezondheid kunnen zij contact opnemen met de huisarts of de GGZ.

Twee keer per jaar zetten we in Oss-Actueel een persbericht, vlak voor het spuiten en wanneer de eerste nesten zijn gezien. Er zijn vanuit de GGD folders beschikbaar, daarvan liggen er een aantal in de publiekshal. Ook online kunnen mensen bij verschillende sites terecht met vragen: GGD, processierups.nu

Toekomst

De komende jaren blijven we de eikenprocessierups zowel preventief als curatief bestrijden. Waarschijnlijk zal dit ook op de huidige manier blijven gebeuren. We kijken jaarlijks welke bomen we gaan spuiten. We gaan ook onderzoeken hoe we meer natuurlijke vijanden in de buurt van de eiken te krijgen. Bijvoorbeeld het ophangen van meer mezenkasten of vleermuisenkasten, maar ook het aanpassen van de begroeiing rondom de eiken.

We houden de landelijke ontwikkelingen in de gaten. Er zijn bijvoorbeeld in de provincie Gelderland proeven om de habitat voor de natuurlijke vijanden als sluipvliegen, gaasvliegen en roofwantsen uit te breiden met het aanleggen en beheren van bloemrijke bermen.

De GGD heeft sinds eind 2018 ook weer de samenwerking gezocht met de gemeentes van Noord-Brabant-Oost. Inmiddels is de provincie hierbij ook aangehaakt. Door aan te sluiten bij deze overleggen zijn we snel op de hoogte van de ontwikkelingen en mogelijkheden.

Landelijk is er sinds de zomer van 2019 het Kennisplatform Processierups actief. Doel van het Kennisplatform is het bieden van ondersteuning t.a.v. de preventie en bestrijding van eikenprocessierups en gezondheidsklachten. Ook biedt het Kennisplatform informatie aan burgers, professionals en overheden. Op deze manier kan toekomstige overlast worden beperkt. Het secretariaat van het Kennisplatform Processierups is belegd bij het RIVM. Informatie over het Kennisplatform en over de eikenprocessierups is te vinden op de website Processierups.nu.

Kosten bestrijding

De kosten voor de bestrijding van de eikenprocessierupsen laten een stijging zien. In 2017 waren we een bedrag kwijt van € 17.000. In de jaren 2018 en 2019 stegen de kosten met respectievelijk € 48.000, = en € 78.000, =

We houden er rekening mee dat we in 2020 minimaal hetzelfde bedrag kwijt zijn als vorig jaar.

Naast de kosten voor de bestrijding van de rupsen, hebben we kosten voor het onderhoud van ecologische bermen. Dit doen we ook omdat de biodiversiteit toeneemt. De kosten voor inzaaien en ecologisch maaien nemen we op in de maaibestekken.

2. Aziatische duizendknoop

De Aziatische duizendknoop, waaronder de Japanse duizendknoop, is een ongewenste exotische plant. Deze planten komen op een aantal locaties voor in de gemeente Oss. Het gaat dan om de Frankenbeemdweg, Gewandeweg, Rooseveltlaan en in de Lithse ham. De bestrijding van de Aziatische duizendknoop is noodzakelijk maar ook erg lastig. Hieronder lichten wij dit toe.

De Japanse duizendknoop (*Fallopia japonica*) komt oorspronkelijk uit Japan. Maar groeit inmiddels ook op veel andere plekken in de wereld. Het is een plant met een enorme groei­kracht. De plant kan zich vestigen in droge en natte gronden, in voedselrijke en voedselarme gronden, op klei, zand of veen. Het is een echte woekeraar en verdringt andere kruiden en struiken, waardoor de biodiversiteit afneemt. De plant is ook zo sterk dat deze door scheuren via de fundering huizen binnendringt en door asfalt heen breekt.

De diep wortelende plant kan wel tot 3 meter hoog worden. De stengel van de Japanse duizendknoop bestaat uit compartimenten, net als bij bamboe. Op de grens van twee compartimenten zit een knoop. Uit een knoop kan weer een nieuwe plant groeien. Een kapot gemaaide Japanse duizendknoop kan zich dus weer opnieuw (op een andere plek) vestigen. Het voortplanten door middel van zaden komt minder voor. De meeste planten zijn vrouwelijk

Wat zijn de bestrijdingsmogelijkheden?

De bestrijding van de Aziatische duizendknoop is erg lastig. De plant heeft geen natuurlijke vijanden. Mogelijke bestrijdingsmogelijkheden zijn: afmaaien, bedekken, uitgraven en afgraven, begrazen, chemische bestrijding en sinds kort elektrocutie. Het toepassen van chemische middelen voor de bestrijding van Japanse duizendknoop is vanaf 1 april dit jaar weer mogelijk. Hieronder lichten wij de bestrijdingsmethoden toe.

Maaien en afvoeren

Door vaak te maaien verzwakt de plant. In het begin is eenmaal per vier weken effectief. Er wordt dan gemaaid als er veel energie in de scheuten zit, maar deze nog niet aan de wortels is afgegeven. Om de plant uiteindelijk volledig kwijt te raken zal er uiteindelijk elke 14 dagen gemaaid moeten worden. Het maaisel mag niet vermengd worden met gewoon groenafval. Ieder stukje plant kan weer uitlopen. Het beste is om het maaien van deze plant niet mee te

nemen in het reguliere beheer. Bij voorkeur gebeurt dit handmatig en wordt het maaisel apart afgevoerd. Een geschikte manier om met maaiafval van duizendknoop om te gaan, is het laten drogen van de stengels op een ondergrond waar deze niet opnieuw kunnen uitlopen, zoals asfalt of beton. Vervolgens kan het uitgedroogde maaisel gewoon met het reguliere maaisel worden afgevoerd. Het is echter belangrijk dat het helemaal is uitgedroogd! Een andere optie is het direct afvoeren van het maaiafval naar een gecertificeerd afvalverwerkingsbedrijf. Door een gecertificeerde composteerinrichting kan dit materiaal worden verwerkt tot compost zonder dat er risico op verspreiding van Japanse duizendknoop bestaat.

Bedekken

Door de groeiplaats in het begin van de winter met een flexibele, niet-licht doorlatend doek en een paar meter zand af te dekken, put je de wortels uit. Het is belangrijk dat er geen naden zijn, omdat de stengels hier doorheen gaan groeien. Controle blijft nodig, tot een afstand van wel zeven meter van de afdekking kunnen nieuwe scheuten ontstaan. Deze werkwijze is lastig op slecht bereikbare plekken.

Uitgraven en afgraven

De plantdelen moeten tot een diepte van 3 meter worden afgegraven, waarbij alles moet worden weggehaald. Elk worteldeel dat achterblijft, maakt weer nieuwe scheuten aan. Dit is een inefficiënte en zeer arbeidsintensieve maatregel.

Begrazen

Begrazen met runderen en paarden heeft doorgaans goede resultaten. Vooral runderen eten graag Japanse duizendknoop. Vroeg in de lente is het één van de eerste soorten die uitschiet en vers groen biedt aan de dieren. Na de begrazing blijft de Japanse duizendknoop in mini vorm (< 10 cm) aanwezig, maar wel met veel scheuten.

Chemische bestrijding

Glyfosaat helpt redelijk goed bij de bestrijding van Japanse duizendknoop. Het verzwakt de plant, maar doodt deze niet. Toepassing gebeurt via verneveling, bestrijken van verse wonden of injectie in vers afgesneden stengels. Bestrijding tussen half augustus en begin oktober is het meest effectief. In eerste instantie is er een sterke afname van het aantal scheuten, maar een eenmalige behandeling is zeker niet voldoende, na twee jaar zien de behandelde plekken er terug uit als voordien. Dus voor een effectieve bestrijding is het nodig om meerdere keren

per jaar de planten te bespuiten of te bestrijken. Per 1 april dit jaar is glyfosaat weer toegestaan om Japanse duizendknoop te bestrijden.

Electricide

Elektriciteit wordt gebruikt om onkruid van binnenuit te koken, van de wortels naar de bovengrondse delen. Er wordt gebruik gemaakt van natuurlijke geleiding in de planten waardoor de elektrische lading zich door de plant verspreid en de hele plant verhit wordt. Door deze hitte wordt het vocht in de plant verdampt en barsten de plantcellen waardoor de plant dood gaat. Er is nog geen gestructureerd onderzoek gedaan naar het effect van de electricide-methode op duizendknoop.

Verspreiding voorkomen

Als er geen directe aanleiding is om de Japanse duizendknoop te bestrijden kan er voor gekozen worden om niet in te grijpen. Het risico op verdere verspreiding wordt zo geminimaliseerd. Bij het maaien kunnen er gemakkelijk delen van de plant aan de machines blijven hangen die er dan vervolgens op een andere plek weer af vallen. Vanuit delen van de stengel met een knoop kan namelijk weer nieuwe scheuten ontstaan. Bovendien lijkt duizendknoop soms op maaien te reageren door meer stengels te maken en door sneller aan de randen uit te breiden. De bestrijding kan dan op een ander moment worden opgepakt als dat noodzakelijk of gewenst is.

Door het verplaatsen van grond met wortelstokken van de Japanse duizendknoop kunnen er op andere locaties weer nieuwe scheuten ontstaan. Het is dus belangrijk om te zorgen dat er in de grond geen resten van de Japanse duizendknoop bevinden.

Het advies is om relatief kleine plekken met Japanse duizendknoop met rust te laten, omdat de kans op verspreiding van de plant groot is. Dit is ook afhankelijk van de locatie waar de planten groeien. We maken gebruik van de zogenaamde beslisboom om wel of niet in te grijpen.

<https://bestrijdingduizendknoop.nl/beslisboom/>

Welke methoden passen we toe in Oss?

Voor de bestrijding van de Aziatische duizendknoop maken wij gebruik van chemische bestrijding, door de plantdelen te bestrijken met glyfosaat. Daarnaast putten we de planten uit door deze regelmatig te maaien. Ook gaan we dit jaar op kleine schaal als proef aan de slag met het electrocuteren van de Japanse duizendknoop. De resultaten hiervan zijn landelijk erg wisselend.

We hebben incidenteel groeiplaatsen met Aziatische duizendknoop ontgraven. Dit is een erg kostbare aangelegenheid die ook erg zorgvuldig moet gebeuren om verspreiding van de plant te voorkomen. Het lijkt er op dat het behandelen van de Japanse duizendknoop met glyfosaat en het regelmatig maaien van de duizendknopen vooralsnog het meest effectief is.

Kosten bestrijding

We geven jaarlijks ongeveer € 5.000, = uit voor de bestrijding van de Japanse Duizendknoop. Dit bedrag is relatief laag omdat de Japanse Duizendknoop nog op een beperkt aantal locaties in de gemeente Oss voorkomt.

Wat is de aanleiding voor deze informatie?

De bestrijding van de eikenprocessierupsen gaat binnenkort beginnen. Dit doen we om gezondheidsklachten zo veel mogelijk te voorkomen. De Aziatische duizendknoop zorgt niet voor gezondheidsklachten maar verdringt inheemse soorten. Daarnaast veroorzaakt deze plant vernielingen aan gebouwen, leidingen en wegen.

Wat is de kernboodschap?

De bestrijding van de eikenprocessierups gaan we ook dit jaar weer voortvarend oppakken. Naast preventieve en curatieve bestrijding, zetten we meer in op natuurlijke vijanden door kruidenrijke bermen te ontwikkelen en ook door nestkastjes op te hangen.

De Japanse duizendknoop komt vooralsnog op een beperkt aantal locaties in de gemeente Oss voor. We houden de ontwikkeling van deze planten goed in de gaten en grijpen in als dat nodig is. We gebruiken voor de bestrijding glyfosaat in combinatie met het regelmatig maaien van de planten. We gaan ook op kleine schaal aan de slag met het elektrocuteren van de Japanse duizendknoop.

Hoogachtend,

mr. J. van der Schoot

Samenvatting bestrijding eikenprocessierupsen en Aziatische duizendknoop

In deze raadsinformatiebrief informeren wij de gemeenteraad over de bestrijding van de eikenprocessierups en de Japanse duizendknoop. Ook dit jaar zullen we overlast ervaren, vooral van de eikenprocessierupsen. Naast preventieve- en curatieve bestrijding, zetten we dit jaar meer in op natuurlijke vijanden, door nestkasten op te hangen maar ook meer te doen aan natuurlijke bermen. Ondanks de Corona-crisis worden de eikenprocessierupsen bestreden door meerdere aannemers, waardoor het risico op uitval van personeel gespreid wordt.

De Japanse duizendknoop komt op een beperkt aantal plekken voor in de gemeente Oss. De bestrijding hiervan is erg lastig. In deze brief informeren wij de raad over de mogelijke bestrijdingsmethoden en welke methoden wij toepassen in onze gemeente.